

УДК 378 (04)+33 (091):316.35

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-198-204

КРАСНОВ Олександр –аспірант кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4542-9791>

e-mail: o.krasnov007@gmail.com

ПРОВІДНІ МОДЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1991-2025 РР.)

У статті представлено провідні моделі організації бізнес-освіти в Україні, які склалися й розвивалися упродовж 1991-2025 рр. На підставі аналізу численних наукових публікацій та контенту веб-сайтів провідних університетів і бізнес-шкіл України (бізнес-школи Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного університету «Острозька академія», Державного торговельно-економічного університету) сформульовано висновок про два рівні аналізу проблеми моделювання бізнес-освіти: концептуальний та організаційний. Мережу вітчизняних бізнес-шкіл представлено в сукупності кількох компонентів (бізнес-освіта за акредитованими в Україні програмами; бізнес-освіта за програмами MBA (у форматах MBA, IMBA, Executive MBA тощо); бізнес-освіта на основі міжнародних акредитацій; бізнес-освіта за неакредитованими програмами). Організаційні моделі бізнес-освіти подано в сукупності університетської, корпоративної моделей, моделі MBA, он-лайн бізнес-освіти та сертифікованих курсів.

На прикладі внутрішніх моделей \ рівнів бізнес-освіти у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» з'ясовано зміст бізнес-освіти на рівнях «Персональні стратегії», «Економіка, фінанси та бізнес-аналітика», «Стратегії нового покоління», «Управління стратегією реалізації», «Візнні модулі програми EMBA», «Магістерський проєкт», «Гуманітарна складова».

Проаналізовано специфіку карусельної моделі бізнес освіти та моделі «1+1». Відзначено, що карусельна модель бізнес-освіти передбачає таку побудову її змісту, за якої програма навчання реалізується у вигляді блоків, які не мусять знаходитися в причинно-наслідковому зв'язку і відповідати принципу наступності, а ядро програми має плинний вигляд і може гнучко змінюватися залежно від індивідуальної траєкторії навчання, затребуваної учасником програми. На підставі аналізу різноманітних типів моделей організації бізнес-освіти сформульовано висновок про домінацію організаційних моделей бізнес-освіти на концептуальних та про залежність вітчизняної моделі бізнес-освіти від зарубіжних аналогів та рівня співпраці українських бізнес-шкіл та відповідних зарубіжних \ міжнародних партнерських структур.

Ключові слова: бізнес-освіта, бізнес-школа, організаційна модель, модель MBA, корпоративна модель.

KRASNOV Oleksandr –

PhD student

Zhytomyr Ivan Franko State University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-4542-9791>

e-mail: o.krasnov007@gmail.com

LEADING MODELS OF BUSINESS EDUCATION ORGANIZATION IN UKRAINE (1991–2025)

The article presents the main models of business education organization in Ukraine that have emerged and developed throughout 1991–2025. Based on the analysis of numerous academic publications and the content of the websites of leading Ukrainian universities and business schools (including the business schools of the National University “Kyiv-Mohyla Academy,” the National University “Ostroh Academy,” and the State University of Trade and Economics), two analytical levels of business education modeling are identified: the conceptual level and the organizational level.

The network of Ukrainian business schools is represented as a combination of several components: business education within nationally accredited programs; business education under MBA programs (including MBA, IMBA, Executive MBA formats, etc.); business education based on international accreditations; and business education through non-accredited programs. The organizational models of business education are classified into university-based, corporate, MBA, online business education, and certified course models.

Using the internal models and levels of business education at the National University “Kyiv-Mohyla Academy” as an example, the study explores the structure and content of business education at the following levels: “Personal Strategies,” “Economics, Finance, and Business Analytics,” “Next Generation Strategies,” “Strategy Implementation Management,” “Executive MBA Offsite Modules,” “Master’s Project,” and “Humanities Component.”

The article analyzes the specificity of the carousel model and the “1+1” model of business education. It is noted that the carousel model implies structuring the curriculum into independent blocks that are not necessarily linked by causal relationships or the principle of sequence. The core of the program is fluid and can be flexibly adapted to the participant’s individual learning trajectory. Based on the analysis of various models of business education organization, the article concludes that organizational models tend to dominate over conceptual ones, and that the development of the Ukrainian model of business education depends on foreign analogues and the level of cooperation between Ukrainian business schools and international partner institutions.

Key words: business education, business school, organizational model, MBA model, corporate model.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими трансформаціями в усіх сферах життєдіяльності, зокрема в освітній галузі. Аксіологічна система українського соціуму зазнала істотних змін, що зумовило переорієнтацію ціннісних пріоритетів у напрямі утвердження свободи дії та мислення. Це відбувається через особистісне осмислення та вирішення дихотомій між правами й обов’язками, справедливістю та несправедливістю, добром і злом, моральністю та аморальністю. Водночас спостерігаються помітні зрушення у розумінні ролі приватної власності та освітніх чинників підприємництва, яке поступово набуває статусу одного з базових видів соціально-економічної активності значних груп населення України.

Спираючись на наведені вище положення, можна стверджувати, що розвиток бізнес-освіти в Україні в 1991–2025 рр. відбувається як складний, нелінійний, самоорганізований процес, який пройшов через етапи біфуркацій та, вийшовши зі стану хаотичності, набув певної структурованості як у форматі освітньої практики, так і як суспільно значуща цінність. У цьому контексті дослідження провідних моделей бізнес-освіти в Україні, що склалися упродовж останніх кількох десятиліть, визначається нами як важлива й актуальна проблема педагогічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку вітчизняної бізнес-освіти упродовж останніх кількох десятиліть викладена в наукових публікаціях Ю. Баглюк, О. Якушева (2013) [1], О. Вагонової, О. Горпинич, В. Шаповал (2017) [2], О. Кадол (2018) [3], Н. Крахмальової, Є. Хвощенко (2022) [4], С. Опацької (2002) [5] та ін. Водночас поза увагою науковців, на нашу думку, залишилися питання типології моделей бізнес-освіти в сучасній педагогічній науці, чому й присвячена ця стаття.

Мета статті – з’ясувати особливості організації провідних моделей бізнес-освіти в Україні в період незалежності (1991–2025 рр.). Для реалізації означеної мети використовувався комплекс мето-

дів дослідження: аналізу наукових джерел, синтезу наукових ідей вітчизняних та зарубіжних дослідників, порівняння їхніх теоретичних викладок, класифікації принципів організації освіти упродовж життя, моделювання освітніх процесів на засадах сучасної педагогічної методології, та екстраполяції загальнотеоретичних міркувань на проблему розвитку моделей вітчизняної бізнес-освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моделювання як науково-педагогічна проблема обґрунтоване у наукових працях М. Анісімова (2011) [6], В. Бикова (2008) [7], С. Василенко (2017) [8], С. Гончаренка (1997) [9], О. Дубасенюк (2008) [10], О. Єжової (2014) [11], В. Кудіна (1998) [12], Л. Мартинець (2015) [13] та ін. Виходячи з аналізу наукових джерел, *модель* – це структурована система, яка представляє й упорядковує освітній процес, що вміщує методи, цілі, принципи, зміст освіти. На сьогодні досить поширеними в освіті стали андрагогічна модель («Навчання упродовж життя»), модель STEM-освіти, он-лайн модель освітнього процесу тощо.

Як свідчить проведене нами дослідження основних моделей бізнес-освіти в Україні, вони можуть бути представлені на двох рівнях:

1. *Концептуальному*, як модель «Навчання упродовж життя». Фактично бізнес-освіта складає лише окрему частину цієї моделі, оскільки ця модель розрахована на всі періоди життя й розвитку особистості. Кожна з проаналізованих програм бізнес-освіти у бізнес-школах українських університетів тією чи іншою мірою є прикладом реалізації моделі «Навчання упродовж життя». Крім того, є й деякі особливі програми, як, наприклад, програма у бізнес-школі НУ «Острозька академія», яка складається з двох сегментів – бізнес-школи для підлітків, та навчальних програм різного спрямування для досвідчених менеджерів та підприємців.

2. *Організаційному*, як ступенева модель бізнес-освіти у бізнес-школі НУ «Києво-Могилянська академія», що вміщує сім основних рівнів бізнес-освіти, або ж програма «1+1» у Бізнес-школі

«КРОК» м. Києва (передбачає поєднання програми General MBA з навчанням он-лайн за програмою Swiss Montreux Business School, Швейцарія).

Створення, розвиток і трансформація змісту освіти у вітчизняних бізнес-школах, як свідчить аналіз наукових публікацій та освітніх програм і планів – досить плинний процес, що знаходиться під впливом сукупності соціально-економічних і соціально-політичних чинників в країні. Мережа вітчизняних бізнес-шкіл, на нашу думку, може бути представлена в сукупності кількох компонентів:

1. *Бізнес-освіта за акредитованими в Україні програмами.* Цей тип бізнес-освітніх програм проходить офіційну акредитацію Міністерства освіти і науки України, а згодом – Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Прикладом є бізнес-школа Державного торговельно-економічного університету, де перший рік навчання слухачі опановують акредитовані українські програми ДТЕУ, а другий – навчаються в Університеті Гульєльмо Марконі (Італія) за програмою MBA. Результатом є здобуття подвійного диплома.

2. *Бізнес-освіта за програмами MBA (у форматах MBA, IMBA, Executive MBA тощо).* Такі програми впроваджуються українськими закладами бізнес-освіти на основі угод про співпрацю із зарубіжними університетами або бізнес-школами. Вони передбачають адаптацію або спільну реалізацію міжнародних освітніх стандартів у сфері бізнес-адміністрування.

3. *Бізнес-освіта на основі міжнародних акредитацій.* Цей формат передбачає реалізацію освітніх програм відповідно до міжнародних стандартів, затверджених авторитетними акредитаційними агентствами, такими як ISO 21001 (International Organization for Standardization), CEEMAN IQA (International Quality Accreditation – Асоціація розвитку менеджменту в країнах Центральної та Східної Європи) та ін. Як правило, такі акредитації мають іноземні партнери українських університетів або бізнес-структур, які здійснюють освітню діяльність у сфері бізнесу.

4. *Бізнес-освіта за неакредитованими програмами.* Ці програми представлено у вигляді короткострокових курсів, тренінгів, вебінарів, онлайн-шкіл та інших форм неформальної освіти. Вони, як правило, мають авторський характер і створюються з урахуванням специфічних запитів конкретних бізнес-структур, що забезпечує їхню практичну орієнтованість та гнучкість.

Структурний підхід до аналізу моделей бізнес-освіти в Україні спонукає до виділення в означеній структурі двох базових компонентів:

1. *Ядро* програм бізнес-освіти, яке вміщує провідні знання, вміння й навички випускників бізнес-шкіл у всьому світі. Ядро програми бізнес-освіти (його ще називають «ядро компетенцій») закладене у стандарті MBA чи EMBA і вміщує такі базові компетенції: здатність до стратегічного мислення; лідерство; підприємливість; здатність до постійного поповнення й оновлення знань; вміння управляти значними обсягами інформації; здатність до комунікації; кризові вміння й навички.

2. *Оболонка* програми бізнес-освіти, яка забезпечує організаційно-педагогічні умови функціонування тієї чи іншої програми за тим чи іншим стандартом (переважно MBA чи EMBA).

Сучасна бізнес-освіта у світі є почасти суперечливим і непередбачуваним феноменом, що підлягає іноді стихійним запитам сучасних ринків та суспільних змін. Щоб якимось чином структурувати бізнес-школи за типом, рівнем і змістом освітніх послуг, деякі бізнес-школи об'єдналися в освітні асоціації, що дає їм можливість репрезентувати себе на ринку освітніх послуг у різних країнах світу і заявляти про свою конкурентоспроможність. Найбільш відомими асоціаціями бізнес шкіл на сьогодні є:

1. AACSB (Association to Advance Collegiate Schools of Business).

2. AMBA (Association of MBAs).

3. EFMD-EQUIS (European Foundation for Management Development).

Таким чином, окремим типом моделі бізнес-освіти у світі та Україні можна вважати **асоціативну модель**, тобто модель освіти, яку визначає належність до певної асоціації бізнес-шкіл.

Другий тип моделі бізнес-освіти в Україні 1991-2025 рр. можна назвати **організаційним**. Його пропонує, наприклад, громадська організація «Гільдія змін» [14]. За цим поділом ми визначили п'ять основних моделей бізнес-освіти: університетську, модель MBA, курси та сертифікації, корпоративну модель та модель он-лайн навчання бізнесу, як це представлено на рис.1.

Крім загальних моделей бізнес-освіти, притаманних вітчизняним закладам вищої освіти, деякі з бізнес-шкіл мають **власні внутрішні моделі** бізнес-освіти. Так, програма Executive MBA у бізнес-школі Національного університету «Києво-Могилянська академія» передбачає організацію освітнього процесу, яка складається з кількох основних *підмоделей чи рівнів*:

ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ БІЗНЕС-ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Модель онлайн бізнес-освіти. Виділена в окремий різновид бізнес-освіти, оскільки цифровізація освітнього простору визначила як переваги, так і недоліки процесу навчання у віртуальному \ дистанційному форматі. Може бути сегментом навчального процесу або відбуватися повністю в онлайн режимі.

Корпоративна модель. Орієнтована на навчання усього персоналу компанії, залежно від заявлених освітніх потреб працівників. Важливими є як індивідуальні, так і групові семінари і практики, тренінги, бізнес-коучинг та ін.

Модель MBA. Це домінуючий компонент вітчизняної (як і світової) бізнес-освіти. Призначені для учасників, які мають певний досвід бізнес-діяльності. Навчання відбувається офлайн, онлайн чи у змішаному форматі.

Курси та сертифікації. Призначені для осіб, які прагнуть за короткий час отримати нові знання. Заняття можуть проводитися у вечірній час або у вихідні. Можуть відбуватися в офлайн, онлайн чи змішаній формі.

Університетська модель. Представлена бакалаврськими й магістерськими програмами, при

тому не обов'язково з економічних спеціальностей. Фактично є основою для подальшої бізнес-освіти

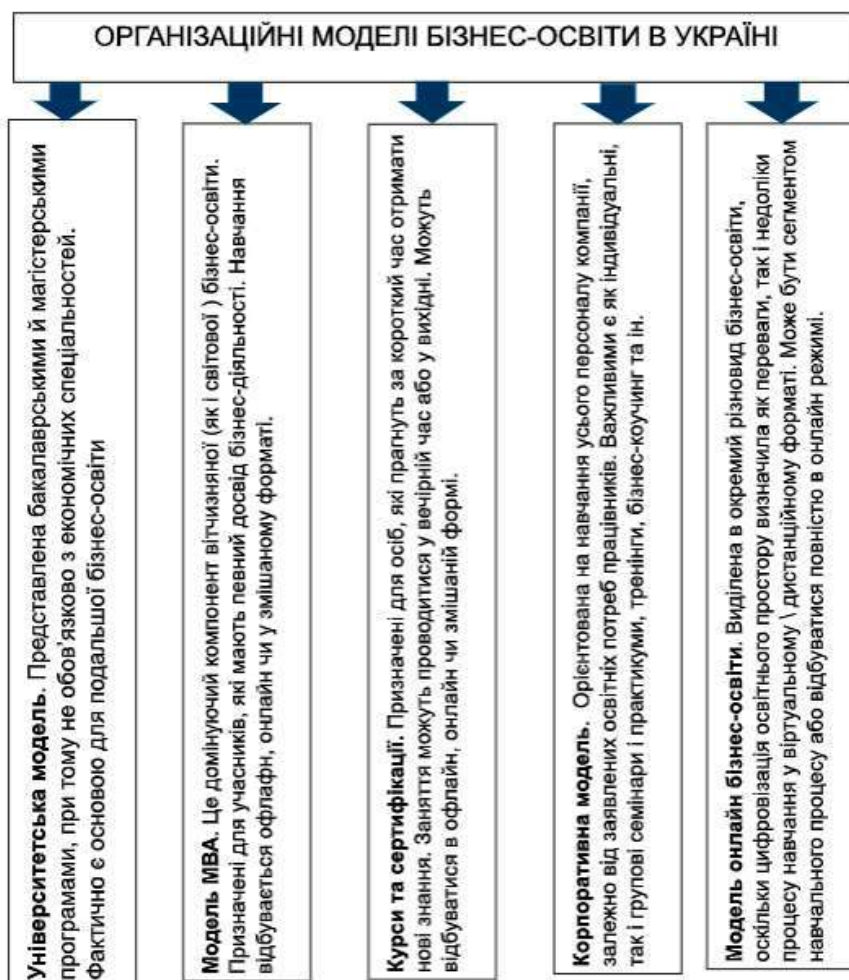

Рис. 1. Моделі бізнес-освіти за версією ГО «Гільдія змін», 2024 р. [14].

Рівень 1. «Персональні стратегії». Цей рівень бізнес-освіти спрямований на адаптацію учасників \ студентів з бізнес-школою та основними навчальними програмами, які ця школа пропонує. На цьому рівні учасники знайомляться також зі стратегіями свого особистісного розвитку у сфері бізнесу. «Персональні стратегії» розраховані на 3 модулі по 4 дні навчального часу на кожен. При цьому учасники можуть обирати свою індивідуальну освітню траєкторію з навчальних дисциплін «Еволюція управління, лідерства, мислення», «Персональний розвиток», «Персональні комунікації», «Персональна резильєнтність», «Персональна продуктивність», «Біологія мислення», «Картування управлінських талантів», «Lean-мислення і персональна ефективність».

Рівень 2. «Економіка, фінанси та бізнес-аналітика». У межах цього рівня учасники формують уміння й навички побудови фінансових систем, працюють з вирішенням кейсів щодо розробки й реалізації фінансово-інвестиційних стратегій. Їм надається можливість аналізу глобального фінансового світу та принципів його функціонування, розвитку навичок управлінського обліку та фінансового менеджменту, знань про способи прийняття стратегічних економічних рішень.

Досягнення цієї мети покладене на вибір учасниками \ студентами освітніх компонент «Глобальні фінанси», «Фінансовий менеджмент», «Аналітичні інструменти підвищення ефективності бізнесу», «Основи управління ризиками», «Моделі поведінкової економіки», «Управлінський облік».

Рівень 3. «Стратегії нового покоління». Цей рівень навчання спрямований на формування навичок стратегічного мислення на основі засвоєння сучасного змісту концептів «стратегічна ідея», «стратегічна бізнес-модель», «системне мислення», «конкуренція». Учасники цього рівня програми Executive MBA розвивають свої вміння й навички формування стратегічних ідей в бізнесі, навички побудови дизайну сучасних моделей бізнесу; оволодівають принципами системного стратегічного мислення. Рівень представлений курсами «Бізнес-моделі», «Економічна інженерія», «Стратегічний маркетинг», «Управління створенням цінності», «Моделювання систем» «Growth Strategies».

Рівень 4. «Управління стратегією реалізації». На цьому рівні учасники мають поглибити свої вміння й навички управління людським капіталом, розвинути свою корпоративну культуру, вибудувати власний організаційний дизайн бізнесу або

трансформувати вже наявний у форматі бізнес-кейсів. Учасники мають навчитися будувати належну організаційну культуру компанії, розвивати операційну ефективність свого бізнесу, будувати оптимальне інформаційне середовище бізнесу, передовсім, на основі його цифровізації. На цьому рівні учасникам пропонуються для вивчення курси «Операційна ефективність», «Performance Management», «Управління корпоративними комунікаціями», «Організаційний дизайн» та ін.

Рівень 5. Виїзні модулі програми EMBA. Це позааудиторна частина програми, яка передбачає спостереження за «живими кейсами» та їх обговорення в режимі фокус-груп та дискусій. До роботи на цьому рівні запрошуються стейкхолдери, власники компаній, топ-менеджери різних бізнес-структур. На цьому рівні методика навчальної діяльності будується на основі концепції інноваційного розвитку Quadruple Helix. До повномасштабного вторгнення росії в Україну цей рівень реалізовувався переважно за участі зарубіжних партнерів бізнес-школи на їхній базі, тепер – в межах України.

Рівень 6. Магістерський проєкт програми EMBA. Підготовка магістерських кваліфікаційних робіт здійснюється, як правило, на основі досвіду

власної підприємницької діяльності та сформованих на рівнях 1-5 інноваційних ідей для ведення бізнесу.

Рівень 7. Гуманітарна складова. Цей рівень відображає низку авторських курсів, які спонукають учасників до розширення власного світобачення, розвитку гуманітарного мислення в бізнесі, розбудову нових ідей у власному бізнесі. Викладання на рівні 5 відбувається переважно в режимі діалогу, фокус-груп і дискусій [15].

Представлені вище кількарівневі моделі можуть бути прокоментовані на прикладі програми MBA у бізнес-школі НУ «Києво-Могилянська академія» (див. рис. 2).

Ще одним прикладом кількарівневої моделі організації бізнес-освіти в Україні стала **карусельна**. Це різновид моделі, за якої програма навчання реалізується у вигляді блоків, які не мусять знаходитися в причинно-наслідковому зв'язку і відповідати принципу наступності. У цій моделі ядро програми має плинний вигляд і може гнучко змінюватися залежно від індивідуальної траєкторії навчання, затребуваної учасником програми. Так, наприклад, програма General MBA передбачає три змістово-сміслових блоки по півроку кожен.

Модель кількарівневої програми MBA у бізнес-школі
НУ «Києво-Могилянська академія»

Рис. 2. Кількарівнева модель організації бізнес-освіти у бізнес-школі НУ «Києво-Могилянська академія», 2025 р.

Таким чином, півторарічне навчання може бути складене з таких блоків у довільному порядку. Результатом засвоєння такої моделі програми (як і будь-якої іншої моделі) має стати підготовка і репрезентація магістерської роботи \ дисертації [14]. Таку само карусельну модель пропонує своїм студентам \ слухачам Львівська бізнес-школа. Програма Executive MBA в цій бізнес-школі розрахована на 15 модулів (18-22 місяці навчання), при тому порядок їх вивчення є довільним і залежить від індивідуальних запитів учасників.

Як і будь-яка інша освітня модель, карусельна має свої переваги і недоліки. До основних переваг цієї моделі ми можемо віднести спрямованість на домінуючі запити учасників програми; натомість проблемою реалізації такої програми є те, що випадкова логіка складно співвідноситься з організаційно-бюрократичними умовами навчального процесу у вітчизняних університетах, де кожна бізнес-освітня програма має бути сертифікована відповідно до вимог вітчизняного законодавства і відповідним чином кадрово забезпечена.

Деякі заклади вищої освіти, які в своїй структурі мають окремі бізнес-школи, пропонують до реалізації модель «1+1», яка поєднує навчання одразу у двох бізнес-школах. Ця модель, крім того, може існувати у вигляді окремої освітньої інституції, як, наприклад, бізнес-школа «КРОК» у м. Києві. Особливістю моделі «1+1» є те, що її учасники, починаючи з II семестру, мають можливість поєднувати оф-лайн навчання у школі «КРОК» з дистанційним – у бізнес-школі в м. Монтрю (Швейцарія). Така модель навчання уможливорює отримання студентами двох дипломів MBA – української та швейцарської бізнес-шкіл [16]. Таку само модель пропонує ця бізнес-школа для навчання за програмою General MBA, розраховану на власників і менеджерів бізнес-структур, які мають певний досвід роботи. Означена програма реалізується у форматі дистанційного навчання, два робочих дні на місяць.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, нами представлено провідні моделі організації бізнес-освіти в Україні, які склалися й розвивалися упродовж 1991-2025 рр. На підставі аналізу численних наукових публікацій та контенту веб-сайтів провідних університетів і бізнес-шкіл України сформульовано висновок про два рівні аналізу проблеми моделювання бізнес-освіти: концептуальний та організаційний. Мережу вітчизняних бізнес-шкіл представлено в сукупності кількох компонентів (бізнес-освіта за акредитованими в Україні програмами; бізнес-освіта за програмами MBA (у форматах MBA, IMBA, Executive MBA тощо); бізнес-освіта на основі міжнародних акредитацій; бізнес-освіта за неакредитованими програмами). Організаційні моделі бізнес-освіти подано в сукупності університетської, корпоративної моделей, моделі MBA, он-лайн бізнес-освіти та сертифікованих курсів.

На прикладі внутрішніх моделей \ рівнів бізнес-освіти у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» з'ясовано зміст бізнес-освіти на рівнях «Персональні стратегії»,

«Економіка, фінанси та бізнес-аналітика», «Стратегії нового покоління», «Управління стратегією реалізації», «Візитні модулі програми EMBA», «Магістерський проєкт», «Гуманітарна складова».

Проаналізовано специфіку карусельної моделі бізнес освіти та моделі «1+1». Сформульовано висновок про домінацію організаційних моделей бізнес-освіти на концептуальними та про залежність вітчизняної моделі бізнес-освіти від зарубіжних аналогів та рівня співпраці українських бізнес-шкіл та відповідних зарубіжних \ міжнародних партнерських структур.

Перспектива подальших досліджень пов'язана з розкриттям змісту освіти у вітчизняних бізнес-школах 1991-2025 рр.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Баглюк Ю. Б., Якушев О. І. Взаємодія суспільства, освіти та бізнесу. *Стратегія підприємства: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу*. Київ: КНЕУ, 2013. С. 381-383.
2. Вагонова О. Г., Горпинич О. В., Шаповал В. А. Бізнес-освіта як чинник імплементації економіки знань. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*, 2017. Вип. 3 (59). С. 142-154.
3. Кадол О. М. Реалізація бізнес-освіти в Україні. *Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise*. Le Mans, France, 2018. Вип. 2. С. 127-129.
4. Крахмальова Н., Хвощенко Є. Бізнес-освіта як важливий фактор економічного зростання України в післявоєнний період. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації*. Київ: КНУТД, 2022. С. 76-77.
5. Опацька С. В. Розвиток бізнес-освіти в Україні в умовах трансформації економіки. Автореферат. дис.... канд. екон. наук. Львів, 2002. 19 с.
6. Анісімов М. В. Теоретико-методологічні основи прогнозування моделей у професійно-технічних навчальних закладах. Київ-Кіровоград: ПОЛУМ, 2011. 464 с.
7. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
8. Василенко С. Л. Інноваційні моделі навчання майбутнього учителя в сучасній освіті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 3 : Фізика і математика у вищій і середній школі. 2017. Вип. 19. С. 10-15.
9. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
10. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі педагогічної освіти: наукові пошуки та здобутки. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія. Житомир: Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2008. С. 8-29.
11. Єжова О. Класифікація моделей в педагогічних дослідженнях. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. 2014. Вип. 5. С. 202-208.
12. Кудін В. О. Освіта в інформаційному суспільстві. Київ: Телепрескорпорація „Республіка”, 1998. 152 с.
13. Мартинець Л. А. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. Донецьк: ДНУ, 2015. 102 с.
14. Типи та види бізнес-освіти в Україні. URL: https://www.guildofchange.org/post/business_education?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAneK8BhAVEiwAoy2HYUmzKzPdih5ogMqKeHYyhOprat7TH-zrsxJX2QPJQ6XIPMqnVAYeXBoCdaEQAvD_BwE

15. KMBS. Школа для лідерів, які прагнуть змін.
URL: <https://kmbs.ua/ua/mba/executive?structureId=12>
16. Програма International MBA. URL:
<https://bs.krok.edu.ua/international-mba/>

REFERENCES

1. Bahliuk, Yu. B., Yakushev, O. I. (2013). Vzaie-modiia suspilstva, osvity ta biznesu [Interaction between Society, Education, and Business]. Stratehiia pidpriemstva: zmina paradyhmy upravlinnia ta innovatsiini rishennia dla biznesu. Kyiv: KNEU. S. 381–383. [in Ukrainian]
2. Vahonova, O. H., Horynych, O. V., Shapoval, V. A. (2017). Biznes-osvita yak chynnyk implementatsii ekonomiky znan [Business Education as a Factor in the Implementation of the Knowledge Economy]. Ekonomichni visnyk Dniprovskoi politekhniki. Vyp. 3 (59). S. 142–154. [in Ukrainian]
3. Kadol, O. M. (2018). Realizatsiia biznes-osvity v Ukraini [Implementation of Business Education in Ukraine]. *Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise*. Le Mans, France. Vyp. 2. S. 127–129. [in Ukrainian]
4. Krakhmalova, N., Khvoshchenko, Ye. (2022). Biznes-osvita yak vazhlyvyi faktor ekonomichnoho zrostantia Ukrainy v pisliavoiennyi period [Business Education as an Important Factor in Ukraine's Economic Growth in the Post-War Period]. *Problemy intehtatsii osvity, nauky ta biznesu v umovakh hlobalizatsii*. Kyiv: KNUTD. S. 76–77. [in Ukrainian]
5. Opatska, S. V. (2002). Rozvytok biznes-osvity v Ukraini v umovakh transformatsii ekonomiky [Development of Business Education in Ukraine under Conditions of Economic Transformation]. Avtoreferat dys... kand. ped. nauk. Lviv. 19 s. [in Ukrainian]
6. Anisimov, M. V. T (2011). eoretyko-metodolohichni osnovy prohnouzuvannia modelei u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and Methodological Foundations for Forecasting Models in Vocational and Technical Education Institutions]. Kyiv–Kirovohrad: POLI-UM. 2011. 464 s. [in Ukrainian]
7. Bykov, V. Yu. (2008). Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity [Models of Organizational Systems of Open Education]. Monohrafiia. Kyiv: Atika. 684 s. [in Ukrainian]
8. Vasylenko S. L. (2017). Innovatsiini modeli navchannia maibutnoho uchytelia v suchasnii osviti [Innovative Models of Training Future Teachers in Modern Education]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 3: Fyzyka i matematyka u vyshchii i serehnii shkoli. Vyp. 19. S. 10–15. [in Ukrainian]
9. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid. 376 s. [in Ukrainian]
10. Dubaseniuk, O. A. (2008). Kontseptualni modeli pedahohichnoi osvity: naukovy poshuky ta zdobutky [Conceptual Models of Teacher Education: Scientific Research and Achievements]. Profesiino-pedahohichna osvita: suchasni kontseptualni modeli ta tendentsii rozvytku: Monohrafiia. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. S. 8–29. [in Ukrainian]
11. Yezhova, O. (2014). Klyfikatsiia modelei v pedahohichnykh doslidzhenniakh [Classification of Models in Pedagogical Research]. Naukovy zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Vyp. 5. S. 202–208. [in Ukrainian]
12. Kudin, V. O. (1998). Osvita v informatsiinom suspilstvi [Education in the Information Society]. Kyiv: Telepreskorporatsiia “Respublika”. 152 s. [in Ukrainian]
13. Martynets, L. A. (2015). Suchasni modeli osvity: navch.-metod. Posibnyk [Modern Models of Education]. Donetsk: DNU. 102 s. [in Ukrainian]
14. Typy ta vydy biznes-osvity v Ukraini [Types and Forms of Business Education in Ukraine]. URL: https://www.guildofchange.org/post/business_education?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAneK8BhAVEiwAoy2HYUmzKzPdih5ogMqKeHYyhOprat7TH-zrsxJX2QPJQ6XIPMqnVAYeXB0CdaEQAvD_BwE [in Ukrainian]
15. KMBS. Shkola dla lideriv, yaki prahnut zmin [KMBS. A School for Leaders Who Strive for Change]. URL: <https://kmbs.ua/ua/mba/executive?structureId=12> [in Ukrainian]
16. Prohrama International MBA [International MBA Program]. URL: <https://bs.krok.edu.ua/international-mba/> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КРАСНОВ Олександр – аспірант кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: провідні моделі організації бізнес-освіти в Україні (1991-2025 pp.).

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KRASNOV Oleksandr – PhD student Zhytomyr Ivan Franko State University.

Scientific interests: leading models of business education organization in Ukraine (1991–2025).

Стаття надійшла до редакції 16.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 01.10.2025 р.